

UVODNIK

Tokratna dvojna številka Družboslovnih razprav je tudi v vsebinskem pogledu res dvojna. Prvi, tematski del, prinaša besedila, ki so bila večinoma vsaj v zasnovi že predstavljena na sociološkem srečanju 1998, ki je pod naslovom "Horizonti vsakdanjega življenja" predstavilo sociološke interpretacije vsakdanjega življenja na Slovenskem. Skupna značilnost teh besedil je izboljšanje "javne podobe" socioloških obravnav družbenega. V šestdesetih letih je Peter Berger "obupano" ugotovil, da skoraj ni "vicev" na račun sociologov/inj. Po njegovem tedanjem mnenju je bil to nedvoumen znak, da v nasprotju z npr. psihologjo (še bolj pa psihiatrijo), sociologiji ni uspelo prodreti v popularno zdravorazumsko zavest. Sociologija je tudi trideset let kasneje večinoma še vedno zunaj dosega ljudske satire, zato je dokaj razširjena predstava o sociologiji predstava o njeni abstraktnosti. To pa na ravni popularne zavesti pomeni predvsem dolgočasnost. Z Bergerjevo pripombo je uglasena tudi Giddensova teza, da je "svet znanstvenikov", t.j. svet abstraktnih konceptov, zelo oddaljen od "vsakdanjega sveta", ker - kot je zapisal že Schutz - znanstvenike (sociologe) svet zanima s kognitivnega, druge pa predvsem s praktičnega vidika. Paralelni svetovi, ki tako nastanejo, so pravzaprav logična posledica različnih racionalnosti.

Na dlani je torej, kaj bi morala (vsaj občasno) storiti sociologija, da bi postala popularnejša in s tem tudi vplivnejša. Poskrbeti je treba za hitrejšo in predvsem ustrežnejšo prevajanje dveh govoric oz. dveh racionalnosti. Sociološka refleksija mora biti po potrebi sposobna sestopiti do obzorja vsakdanjega življenja, kajti - če si ponovno pomagamo s Schutzem - posploševanje na visoki abstraktni ravni vsekakor ni nič drugega kot svojevrstna intelektualna stenografija. "Vedno, kadar je za problem, ki se raziskuje, potrebno, mora znanstvenik imeti možnosti (in sposobnosti, op. D.K.), da svojo raziskovalno raven transformira na raven individualne človeške dejavnosti (Schutz, 1995: 92). Skratka, ker v večini primerov življenje od "jutranjega vstajanja do nočnega počitka poteka rutinsko kot po receptih, naj bi sociologija poleg visoke abstrakcije obvladala tudi jezik "kuharskih knjig"" (prav tam, str. 86).

To prav gotovo ni zdravorazumska banalizacija sociologije, temveč pristop, ki obeta izzivalne in produktivne možnosti za interpretacijo. Konvergenca vsakodnevnega mikrokozmosa in abstraktnega makrokozmosa na določen način "rehabilitira" logiko zdravega razuma, ki je nemalokrat deležna najhujšega prezira, hkrati pa ne zmanjšuje "avre" abstraktnjšim analitikom oz. teoretikom. Lahko bi celo rekli, da odpravlja sterilno razlikovanje med "teorijo in prakso" oz. zagotavlja "spravo" med različnimi, včasih prav bojevitimi razpoloženimi sociološkimi šolami. Logično, čeprav ne samoumevno, je torej povečano zanimanje za še eno vrsto sociologije - sociologijo vsakdanjega življenja.

Vendar te discipline ne moremo kar dodati že zelo oz. celo preobsežnemu spisku "posebnih" sociologij. Nastanek "nove" sociologije se močno razlikuje od nastajanja drugih specializiranih sociologij. Pravzaprav sploh ne gre za "posebno" sociologijo, pač pa za sociološko refleksijo nadvse širokega spektra vsakodnevnih praks. Predmet te sociologije so torej načini konstrukcije nešteti vsakodnevnih dejanj in interpretacij, v katerih smo udeleženi prav vsi. To je sociologija, ki tudi nima skoraj nikakršnih problemov s podatkovnimi bazami. Vhodni analitični podatki so čutno nazorno navzoči in dosegljivi vsem, ker so dobesedno vzeti iz vsakodnevne izkušnje vsake posameznice oz. posameznika. Prav zato je temeljna zahteva sociološkega raziskovanja vsakdanjega življenja sposobnost zavzeti ustrezno opazovališče. Raziskovalec se mora znati metodološko prestaviti v "zunanj" položaj, ki omogoča opazovanje, analiziranje in interperetiranje "življenjskega sveta", katerega del je tudi sam. Takšna poza zahteva seveda določeno spretnost "samozatajevanja", predvsem pa sposobnost za razpoznavanje kaotičnih vzorcev vsakdanjega življenja.

Metodologija sociologije vsakdanjega življenja seveda ni nič povsem novega. Takšne sociološke pristope je že pred desetletji spodbudila Schutzova fenomenologija. Kljub temu se zdi upravičena domneva, da prav lomljenje modernistične rutine in širjenje različnih racionalnosti močno pospešuje analize vsakdanjega življenja. Opazovalcem in analitikom družbenega ni več zapovedana distanca do "zdravorazumskih" konstrukcij (Durkheim). Tovrstne zaznave namreč postajajo središčni objekt opazovanja: dojemanje prostora, časa, narave, telesa, spolnosti, zdravja, prehrane, potrošniška dinamika potreb in želja, variabilnost prostega časa, medijsko strukturiranje vsakdana, emocionalna racionalnost vsakdanjega življenja ipd. Tudi tako temeljni pogoj za reprodukcijo vsakodnevne rutine kot je zaupanje, je hkrati "objekt" zdravorazumskega dojemanja sveta in obenem središče sociološke refleksije "delovanja" vsakdanjega življenja.

Sociologija kot središčna družboslovna disciplina je na določen način vedno "tekmovala" z bolj ali manj "naivnimi" zdravorazumskimi interpretacijami, vendar pa - če hoče v tej tekmi še sodelovati, če že ne zmagovati - sklicevanje na znanstvenost očitno ne bo dovolj. Paradigmatična racionalna hermenevtika ni več tako popularna oz. zanimiva, da bi bila tudi prepričljiva. To presenečeno občutijo tudi predstavniki najbolj "resnih" znanosti. Sociologija vsakdanjega življenja pa obeta prav presenetljivo zanimive analize in interpretacije vsakodnevne rutine, t.j. pojavov, s katerimi se ukvarjamo vsak dan in o katerih običajno razmišljamo zgolj takrat, ko je rutina "nenadoma" prekinjena. Prav to pa je ena od "presenetljivih" posledic postmoderne preloma oz. družb na prehodu.

Posebej je treba omeniti začetno besedilo Colina Campbella z Univerze v Yorku, avtorja odmevne knjige "The Romantic Ethic and Spirit of Modern Consumerism". Tokrat razmišlja o "skrivnostih in morali" modernega potrošništva, kot delu najnavadnejše vsakdanjosti, ki pa odločilno strukturira življenje v postproduktivističnih modernih družbah. Pester nabor besedil domačih avtoric in avtorjev, ki sledijo, nazorno kaže, da je tudi naša sociologija sposobna sestopati z visoke abstraktne ravni na raven vsakdanjosti

in pri tem ohranjati eleganco in celovitost teoretske konceptualizacije. Drugi del sestavljajo prispevki, ki bi jim razen aktualnosti sicer težko določili skupni imenovalec. Ukvarjajo se s tako raznovrstnimi temami kot so (para)religijski pojavi, procesi oblikovanja družine, virtualne postmoderne javnosti in intermediarne strukture in znanstveni sistemi. Že pred časom smo sklenili, da naj bi revija omogočala tudi izdajanje raznovrstnih besedil, ki sicer zaradi večinoma zaokroženih tematskih številčk težko pridejo na vrsto. Tretji del je tokrat razmeroma skromna recenzijska rubrika. V njej sta objavljeni predstavitvi dveh knjig in kratek odmev na eno od prejšnjih objav.

Drago Kos

LITERATURA

Schutz A. (1995) Problem racionalnosti v družbenem svetu, v: Adam, F. (ur.) Kompendij socioloških teorij, Univerza v Ljubljani in Študentska organizacija Univerze v Ljubljani.